

OILADA FARZAND HAMDA OTA-ONA MAJBURIYATLARI**Nafasova O'g'iloy****Shirinqulova Maftuna**

Denov tadbirkorlik va pedagogika institutining 4-kurs talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada oilaviy hayotning asosiy ustunlaridan biri bo'lgan farzandlar va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro majburiyatlar yoritilgan. Maqolada farzandlarning ota-onaga nisbatan burchlari, ota-onalarning esa farzand tarbiyasidagi mas'uliyati ijtimoiy, axloqiy va huquqiy jihatdan tahlil etiladi. Shuningdek, oiladagi o'zaro hurmat, mehr-oqibat, mas'uliyat tuyg'ularining jamiyat barqarorligiga ta'siri ham ko'rsatib o'tiladi. Maqola oila institutining mustahkamligi farzand va ota-onaning o'z vazifalarini anglab, ularni sidqidildan bajarganidagina ta'minlanishini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: oila, farzand, ota-ona, majburiyat, tarbiya, mas'uliyat, huquq, axloq, oilaviy munosabatlar, o'zaro hurmat

Oila – jamiyatning eng muhim bo'g'ini bo'lib, uning mustahkamligi jamiyat taraqqiyotining asosi hisoblanadi. Har bir oilada farzand va ota-ona o'rtasidagi o'zaro hurmat, mehr-muhabbat, mas'uliyat hamda majburiyatlar muhim o'rin tutadi. Oila a'zolari o'rtasidagi bu majburiyatlar nafaqat axloqiy, balki huquqiy asosga ham ega. Ayniqsa, farzand tarbiyasida ota-onaning roli beqiyos bo'lib, ular nafaqat bolaga hayot baxsh etadilar, balki uni har tomonlama barkamol inson qilib voyaga yetkazish uchun mas'uldirlar. Farzand esa o'z navbatida ota-onasining mehnatini qadrlashi, ularga hurmat-ehtirom ko'rsatishi, ularga itoat etishi va qarigan chog'ida ularning rohatini ta'minlashi lozim. Bu kabi o'zaro mas'uliyatlar Islom dinida, milliy qadriyatlarimizda, shuningdek, O'zbekiston Respublikasining qonunchiligida ham aniq belgilab qo'yilgan. Ota-onaning asosiy majburiyatlari – farzandni asrab-avaylash, uni jismonan sog'lom va ma'naviy barkamol qilib tarbiyalash, ta'lim olishiga sharoit yaratish, uni ijtimoiy hayotga tayyorlashdan iborat. Bunga javoban farzandlar ota-onasining izzatini joyiga qo'yishi, ularning duosini olishga harakat qilishi, ularni o'z holiga tashlab qo'ymasliklari kerak. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "Oila kodeksi"da ota-ona va farzand o'rtasidagi huquqiy munosabatlar, har ikki tomonning huquq va

majburiyatlari aniq ko'rsatib berilgan. Bu esa oilada sog'lom muhitni shakllantirishga, yosh avlodning to'g'ri tarbiyasi va jamiyatda munosib o'rin egallashiga xizmat qiladi.

Farzand tarbiyasida ota-onaning o'rni beqiyosdir. Ular bolaning birinchi ustozlari bo'lib, uning axloqiy, ma'naviy va jismoniy rivojlanishiga asos bo'ladilar. Ota-ona o'z farzandiga faqat moddiy emas, balki ma'naviy e'tibor, mehr, sabr-toqat bilan yondashmog'i lozim. Tarbiyada eng muhim omillardan biri – shaxsiy namuna bo'lib, ota-ona o'z xulqi, yurish-turishi, muomalasi bilan farzandiga ibrat bo'lishi kerak. Zamonaviy jamiyatda farzand tarbiyasi faqatgina ota-onaning emas, balki butun jamiyatning vazifasi sanaladi. Ammo shunga qaramay, birinchi navbatda aynan ota-onalar o'z farzandlariga e'tiborli bo'lishlari, ularning qanday inson bo'lib voyaga yetishini kafolatlashlari kerak. Aks holda, e'tiborsizlik va loqaydlik kelajakda ijtimoiy muammolar, jinoyatchilik, befarqlik va boshqa salbiy holatlarga olib kelishi mumkin. Farzand esa, o'z navbatida, ota-onasining mehnatini qadrlashi, ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, yoshligidan boshlab intizomli, odobli, bilimli bo'lishga intilishi lozim. Ayniqsa, ota-onaning qariyalar davrida ularga g'amxo'rlik qilish, yordam berish, yolg'iz qoldirmaslik — farzandlik burchidir. Bu burchlar har bir insonning vijdoni, axloqiy mezonlari va milliy qadriyatlar asosida baholanadi.

Yurtimiz qonunchiligida ham bu masalalarga alohida e'tibor qaratilgan. O'zbekiston Respublikasi "Oila kodeksi"da ota-onalarning farzand oldidagi, farzandlarning esa ota-onalar oldidagi huquq va majburiyatlari aniq belgilangan. Masalan, 65-moddada ota-onalar farzandlarini parvarishlash va tarbiyalashga majbur ekani, 66-moddada esa farzandlar voyaga yetgach, ota-onasiga moddiy yordam ko'rsatishi lozimligi qayd etilgan.

Xulosa qilib aytganda, sog'lom va baxtli jamiyat qurilishi bevosita sog'lom va mustahkam oilalarga bog'liq. Farzand va ota-ona o'rtasidagi o'zaro hurmat, muhabbat va mas'uliyat – oilaning barqarorligi, ijtimoiy muhitning sog'lom bo'lishining asosiy omillaridan biridir. Har bir ota-ona farzandini barkamol qilib tarbiyalashga mas'ul bo'lsa, har bir farzand ota-onasiga g'amxo'rlik qilishni burch deb bilsa, bu nafaqat oila, balki jamiyat taraqqiyotiga ham xizmat qiladi. Demak, oiladagi har bir a'zo o'z vazifasini chuqur anglab, uni vijdonan bajarsa, yurtimizda sog'lom, baxtli va barqaror oilalar soni ortib boraveradi. Oilada farzand va ota-ona o'rtasidagi o'zaro majburiyatlar jamiyatning axloqiy va ma'naviy sog'lomligida muhim o'rin egallaydi. Ota-ona farzandning birinchi murabbiyi bo'lib, ularni komil inson etib voyaga yetkazish uchun mas'uldir. Farzand esa ota-onasining mehnatini qadrlashi, ularga hurmat-ehtirom ko'rsatishi, duolarini olishga harakat qilishi lozim. Bu o'zaro munosabatlar nafaqat axloqiy, balki huquqiy jihatdan ham tartibga solingan. Har bir a'zo o'z vazifasini

anglab, uni vijdonan bajargan taqdirida, oilada totuvlik, mehr-muhabbat, baraka hukm suradi. Mustahkam va sogʻlom oila esa jamiyat taraqqiyotining negizi sanaladi.

Foydanilgan adabiyotlar

1. Мирзиёев Ш. Буюк келажакни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз. – Тошкент: Ўзбекистон НМИУ 2017. – Б.138.
2. Каримова В.М. Оила психологияси. Дарслик. -Т: Фан ва технология. 2007. - 152 б
3. Андреева Т. В. Семейная психология: Учеб. пособие - СПб.: Речь, 2004. –244 с.
4. Abdullayeva D.U. Imaginations of mother about woman social roles as a factor of attitudes towards children // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences.–Birmingham, 2019. № 12. –P. 24-27.
5. Khasanova, A. R., & Ismailova, N. I. Mutual coordination of sensorimotor activity for physical development of children with autism spectrum disorders.